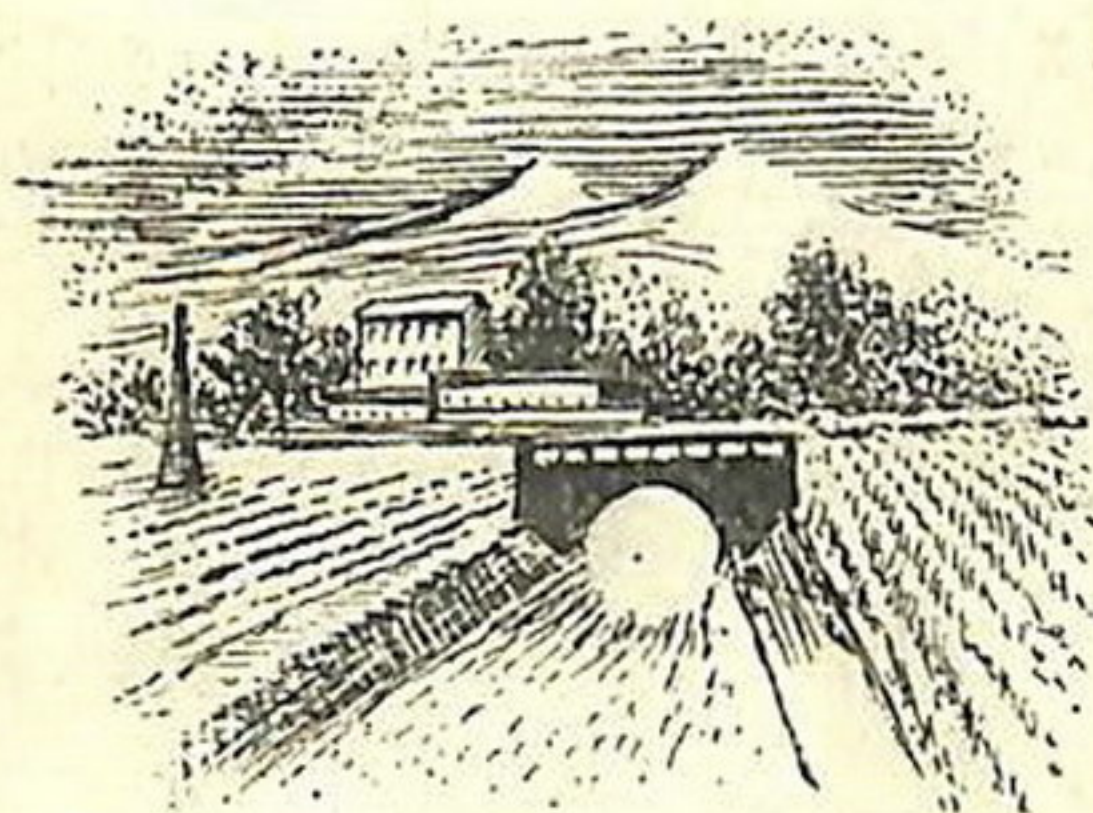

Գրքագիր Քեր

ՊԵՏՈՒՆՑ ԳԱԼՈՆ

ԱՌՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ
А

891-99

10996

Е-52

Е.б.и. Гиртгарн.

Ртундуг Гиртгарн.

2н.

891.99
P - 52

ԳՍՐԵԳԻՆ ԲԵՍ

ՅՅՈՒԳՎԵՐ Է 1951 թ.

ՊԵՏՈՒՆՑ ԳԱԼՈՆ

10996
I
A 5244

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ»
ՀՐԱՏԱ ՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ — 1947

Գրառ. խմբագիր՝ Ս. ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ
Շապիկը՝ ՀՈՎ. ՇԱՎԱՐՇԻ

ГАРЕГИН БЕС
ПЕТУНЦ ГАЛО

(на армянском языке)

Издательство „Советский
писатель“ Армени, Ереван, 1947 г.

1.

Դուռը բացվեց և շեմքում երևաց հիսունին մոտ, բարձրահասակ, դինվորական հին գլխարկով ու շինելով մի մարդ:

— Խնդրեմ, — անժանոթին ներս հրավիրեց շրջկոմի քարտուղարը:

Անցնելով շեմքը, մարդը ձախ ձեռքով ծածկեց դուռը և շարժվեց առաջ:

Մի վայրկյան դիտելով շուրջը, նա ընտրեց հարմար աթոռ և նստեց ուղիղ շրջանային կոմիտեի քարտուղարի դիմաց:

Աջ ուսից կախված շինելի դատարկ թևի ծայրը ծնկանը դնելով, նա մի պահ լուռ նստեց քարտուղարին, ապա.

— Ես Գալոն եմ, Պետունյ Գալոն, — խոսեց նա:

— Լսում եմ, ընկեր Գալո, — դիմեց քարտուղարը:

— Նա վարդաշենցի եմ, վարդաշենցի Պետունց Գալոն, — կրկին սասաց առանձնասենյակ մտնող մարդը:

— Լսում եմ, ի՞նչով կարող եմ օգտակար լինել ձեզ, — դարձյալ դիմեց քարտուղարը:

Պետունց Գալոն անհանգիստ մի շարժում արեց, իրեն ուղղեց աթոռի վրա, ասես հենց պետք է ընկներ այնտեղից, և հայացքը հանեց շրջանային կոմիտեի քարտուղարին:

Միթե՞ իր անունը ոչինչ չասաց այդ մարդուն, միթե՞ նա առաջին անգամն էր լսում այդ անունը:

Շրջկոմի քարտուղարը հանգիստ դիտում էր դիմացը նստած մարդու անհանգիստ շարժումները:

Պետունց Գալոն հազաց և ղինվորական հին, արդեն վաղուց խունացած շինելի ոջ ծոցադրականից հանեց մի քանի անգամ ծալված շրջանային թերթի մի համար, բացեց այն, փռեց քարտուղարի սեղանին ու ձեռքը

դրեց այնտեղ տալիս Տոգլաժներից մեկի
վրա:

— Էս դործով եմ եկել, — շոր ասաց նա:

Շրջկոմի քարտուղարը ուշադրութեամբ նա-
յեց թերթը:

— Նս այս Տոգլաժին ծանոթ եմ:

— Գիտեմ որ ծանոթ եք, — նկատեց Պե-
տունց Գալոն, — բայց ինչո՞ւ են տալի:

— Գործարանը վատ է աշխատում և թեր-
թը վեր է հանել նրա աշխատանքներում
եղած թերությունները, — բացատրեց շրջկոմի
քարտուղարը, — թերթի պարտականությունն
էլ հենց այն է, որ հարկածի վատ աշխա-
տողներին:

— Էդ էլ գիտեմ, ընկեր քարտուղար, —
ընդհատեց նրան Պետունց Գալոն, — էդ էլ
գիտեմ. ես մենակ են եմ ուզում հարցնել,
թե ինչո՞ւ պետք ա դործարանը վատ աշխա-
տի, են էլ հիմա՝ պատերազմի էս օրերին:

Պետունց Գալոն մի պահ լռեց և հայացքը
հատեց շրջկոմի քարտուղարին:

— Հիմա դուք կհարցնեք, թե ո՞վ եմ ես,
ի՞նչ կապ ունեմ ընդհանուր դործարանի

հետ,—իսկ քիչ ինչ հետո շարունակեց նա իր
խոսքը,—ոչ մի կապ: Էդ գործարանի հետ
ես ոչ մի կապ չունեմ: Ես չեմ աշխատում
էնտեղ ու չեմ էլ աշխատել: Սկի շղիտեմ էլ,
թե ի՞նչ են արտադրում հիմա նրանք: Մե-
նակ էն գիտեմ, որ պատերազմի ժամանակ
ամեն ինչ ֆրոնտի համար ա լինում. ուրեմն
պարզ ա, թե ի՞նչ ա անում քիմիական գոր-
ծարանը: Հիմի ես հենց դրա համար եմ
եկել ձեզ մոտ, որ իմանամ, թե ինչո՞ւ ա
վատ աշխատում գործարանը, ո՞վ ա էդ
իրավունքը տվել նրան: Բա էդպե՞ս ա օդ-
նում նա ֆրոնտին:

Շրջանային կոմիտեի քարտուղարը ան-
թարթ հայացքով նայեց դիմացը նստած
մարդուն և ասեա կռահեց նրան իր մոտ բե-
րող դրդապատճառները:

— Մենք քննել ենք այդ հարցը և միջոց-
ներ ձեռք առել, ընկեր Գալո,—ասաց նա,—
շուտով, շատ շուտով քիմիական գործարա-
նի մասին միայն լավը կկարդաք թերթում:

— Ես էլ հենց էդ էի ուզում,—վրա բե-
րեց Գալոն և ոտքի կանգնեց,—էդ էի ու-

դում, թե չէ ի՞նչ գործ ունենի շրջկումում: Դե,
ալիւ-պակասի համար կներեք: Թերթը կար-
դացի ու շհամբերեցի. ասացի մի գնամ քար-
տուղարի հետ խոսեմ:

Շրջանային կոմիտեի քարտուղարը Պե-
տունց Գալոյին մինչև իր առանձնասենյակի
դուռը ուղեկցեց:

Բաժանվելիս նա ամուր սեղմեց վարդա-
շենցու ձեռքը:

— Շուտով ես ձեր գյուղում կլինեմ, այն-
տեղ էլ գործ ունենք անելու. կհանդի-
պենք, — ասաց նա:

Պետունց Գալոն հանգիստ սրտով թողեց
շրջանային կոմիտեի շենքը:

Փողոցում իր մի քանի ծանոթներին բա-
րեկուց հետո, նա քայլերն ուղղեց դեպի
շրջանային զինվորական կոմիսարիատ:

— Բարե, Գալո, — հին ծանոթի պես դի-
մավորեց նրան զինվորական կոմիսարը: —
Նստիր: Ի՞նչ կա:

— Ոչինչ, շնորհակալ եմ: Մեր էն երկու
գյուղացիների թոշակի գործը կարգավոր-
վեց. հիմա ստանում են:

— Այ, այդ լաւ եղաւ,—նկատեց զինվորական կոմիտարը:—Իսկ դո՛ւ, դու ի՞նչպէս ես ապրում: Արամից նամակ ստանա՞ւմ ես: Ի՞նչի կարիք ես դգում:

— Ոչ մի բանի կարիք էլ չեմ դգում, շնորհակալ եմ, ընկեր զինկում,—ասաց Պետունց Գալոն,—Արամից էլ, դե ամսից ամսի ել ա, որ նամակ չունեմ: Ասում եմ՝ զինվոր մարդ ա, կովով ա դբաղված, հալբաթ մի օր կգրի. բա հո իր հորը առանց նամակի չի թողնելու: Մենակ ա՛յ, ընկեր զինկում, հարեանա, Սաթո անունով մի կին՝ չորս ամիս ա ինչ մարդուց լուր չունի: Երկու երեխի տեր ա, ինքն էլ մեն-մենակ: Նրա բանը ամելի վատ ա: Ապրելու մասին խոսք չկա՝ կոչխորում աշխատում ա ու լաւ ապրում: Մարդուց որ տեղեկություն չկա, ա՛յ, էդ ա նրան նեղում: Հիմի ես մարդու հասցեն բերել եմ, որ դու մի նամակ գրես նրա հրամանատարին: Մենք գրեցինք՝ անպատասխան մնաց: Քոնն ուրիշ ա:

Եւ Պետունց Գալոն գրպանից հանեց մի թուղթ ու մեկնեց զինվորական կոմիտարին:

— Շատ լավ, Գալո, ես հենց այսօր կը-
գրեմ այդ նամակը:

— Այ, դրա համար էլի շնորհակալու-
թյուն:

— Իսկ գյուղում ինչո՞ւ են գործերը վատ
գնում, — քիչ հետո դարձավ նրան զինվորա-
կան կոմիսարը:

— Ի՞նչ գործեր:

— Գարնանացանի նախապատրաստման,
— ասաց կոմիսարը:

— Էդ ուրեմն դո՞ւ էլ գիտես, ընկեր զին-
կոմ, — դարձացավ Գալոն:

— Այդ մասին հիմա բոլորը գիտեն, —
խոսեց զինկոմը, — անցյալ օրը Սեթոյին
դրա համար հենց շրջկոմի բյուրոյում մի
լավ ձգեցին: Մի՞թե նա ձեզ էդ մասին չի
պատմել:

— Սեթո՞ն... Չէ, չի պատմել:

Պետունց Գալոն նոր միայն հասկացավ,
թե ինչու շրջկոմի քարտուղարն ասաց, որ
այս քանի օրս իրենց գյուղն է գալու և թե
ի՞նչ գործ կարող էր ունենալ նա այնտեղ:

Նա գիտեր, որ իրենց գյուղը վատ է նա-

խաղաղութեամբ դարնանացանին, այդ
մասին նա շատ էր խոսել կոլտնտեսութեան
նախագահ Սեթոյի հետ: Բայց նա երբեք չէր
կարծի, որ այդ հարցը շրջանային կոմիտե
կհասնի:

Ամոթ քեզ, Սեթո, դու խաղաղակեցիր
Պետունց Գալոյին: Նա քիմիական գործա-
րանի վատ աշխատանքի համար շրջկոմի
քարտուղարի մոտ է գալիս. այնինչ հենց
մի քանի օր առաջ շրջկոմում քննում են
իրենց գյուղի, իրենց կոլտնտեսութեան
հարցը:

— Սեթոն ոչինչ չի պատմել, — մտադրադ
ասաց Գալոն և ոտքի կանգնեց: — Բայց էդ
լավ ա եղել. շրջկոմը որ քննել ա մեր հար-
ցը, ասել ա թե գործը կսկսի լավ գնալ:

Հետո Պետունց Գալոն հրաժեշտ տվեց
զինվորական կոմիսարին և թողեց նրա ա-
ռանձնատանը:

2.

Գյուղից շրջկենտրոն եկողները միշտ էլ
դժգոհել են, թե շատ դժվար է այդքան կր-

կար ճանապարհը ոտքով կտրելը, հոգնեցուցիչ ու ձանձրալի՝ մանավանդ երբ մենակ ես, երբ չկա մեկը, որ խոսես, զրուցես հետը և երկար, տեղ-տեղ անհարթ, ձորերի միջով անցնող ճանապարհը աննկատ թվաքեղ, քիչ հոգնեցուցիչ ու ձանձրալի:

Պետունց Գալոն այդ բանը չի կարող առնել:

Գուցի պատճառն այն է, որ նա երբեք հանդիսատ չի անցել այս ճանապարհը և քայլելիս երբեք չի նկատել նրա խորդուքորդերը, չի զգացել, որ նա երկար է, չափից դուրս երկար ճանապարհ:

Պետունց Գալոն հիմա այդպիսի դեպք չի հիշում:

Իր ամբողջ կյանքում շրջանային կենտրոնում նա միայն մի քանի անգամ է եղել. գյուղացի մարդ է, գործերն այնպես էին դասավորվել, որ տնից հաճախ հեռանալու կարիքը չի զգացվել:

Բայց ամեն անգամ, երբ նա ստիպված էր լինում թողնել գյուղը և գալ շրջանային կենտրոն, միշտ ուրախությունը, կամ ան-

սրատմեղի վիշտն էր պատճառ լինում, իսկ
երբ վիշտ կամ ուրախություն ունեւ, երբ
հուզված է սիրտդ ու փոթորկված հոգիդ՝
ոչ ճանապարհի երկարությունն եւս զգում, ոչ
էլ հոգնածություն: Քայլում եւս դու, անդա-
դար քայլում եւ ինքդ միայն քո վշտի հետ
եւս, քո ուրախության հետ ու շուրջդ ոչ քար
եւս տեսնում, ոչ ճանապարհի խորդուբորդը,
ոչ դաշտերում փռված ծաղիկները, ոչ այգի-
ներում մրգերով ծանրաբեռնված ծառերը:
Դու չես լսում ձորերում կարկաշող գետերի
ձայնը:

Եւ Պետունց Գալոն միշտ փոթորկված
սրտով է անցել գյուղից շրջանային կենտ-
րոն տանող ճանապարհը, որը ուրիշներին
միշտ այդպեւ երկար, հոգնեցուցիչ ու ծանձ-
րալի էր թվում:

Ծնողները համոզում էին Գալոյին, որ նա
ամուսնանա, բայց տղան չէր համաձայնում
նրանց հետ: Երեքով հագիվ են կարողանում
օրվա սև հացը ձեռք բերել. հիմա ինչ ամուսնանալու
ժամանակ է. ամուսնացող
մարդը կնոջը չպետք է սոված պահի:

Գալուն սիրում էր մեկին, մի գեղեցիկ, մի
լավ աղջկա, բայց երբե՛ք, երբեք նա չէր ա-
մուսնանա այդ լավ աղջկա հետ. չէր ուզի
միշտ տեսնել նրա շարժարանքները:

Ծնողները մահացան ու Գալուն մնաց մե-
նակ:

Երբ օրեր ու շաբաթներ անցան, նա լրջո-
րեն մտածեց իր տունը կին բերելու մասին:

Առաջարկութիւնն արեց աղջկա ծնողներին.
մերժեցին:

— Գալո ջան, — ասաց աղջկա հայրը, —
քո գլուխը հազիվ ես պահում, բա մեղք չի
մեր աղջիկը: Ի՞նչ ունես դու, ախպեր, որ ու-
զում ես ամուսնանալ:

— Այ, էս երկու ձեռքերը, — և Գալուն դե-
պի առաջ պարզեց իր ուժեղ բազուկները:

— Չէ՛, Գալո ջան, — նկատեց աղջկա հայ-
րը, — ձեռքի աշխատանքով կին, ընտանիք
պահել չի լինի:

Կոտրված սրտով Գալուն հեռացավ սիրած
աղջկա տնից:

Տարիներ առաջ էր այդ, շատ տարիներ
առաջ:

Հենց նույն օրը Գալոն որոշեց էլ շմուշ
գյուղում, թողնել տուն, տեղ, թողնել ամեն
ինչ ու հեռանալ այդտեղից, գնալ, թեկուզ
այժմյան շրջանային կենտրոնը, որ այն ժա-
մանակ միայն մի քիչ մեծ գյուղ էր և աչքի
էր ընկնում իր հատ ու կենտ խանութներով,
փոքրիկ արհեստանոցներով:

Եվ վիշտը սրտում, իր կյանքում առաջին
տնգամ նա բռնեց դեպի անժամոթ հեռունե-
րը տանող ճանապարհը: Ոչինչ նա չգիտեց,
ոչ ճանապարհի երկարությունը, ոչ հոգնա-
ծություն: Գուցե և հոգնած էր, բայց տխրու-
թյունը ծանր նստել էր նրա հոգուն և նա
զուլսը կախ անցավ այդ երկար ճանապար-
հը:

Շատ օրեր հետո, համագյուղացիներից
մեկը հանդիպելով նրան այդ հեռավոր վայ-
րում, հայտնել էր, թե Փասնանց Ավագը (իր
սիրած աղջկա հայրը) խնդրել է նրան ան-
միջապես վերադառնալ գյուղ՝ կարևոր խոսք
ունի նրան ասելու:

Պետունց Գալոն հուզվել էր, երջանկության
ստվեր էր երևացել նրա սրտում և նա նորից

բռնել էր ուրիշներին միշտ երկար թվացող
դեպի գյուղ տանող ճանապարհը:

Արդյո՞ք ամպերի, թե հողի վրայով էր
քայլել նա:

Գյուղ հասնելուն պես նա գնացել էր Փան-
նանց Ավագի մոտ:

— Նստիր, — դիմել էր նրան աղջկա հայ-
րը, իր կողքին տեղ ցույց տալով նրան:

Գալոն նստել էր թախտին:

Փանանց Ավագը երկար ու լուռ նայել էր
այդ գեղեցիկ ու հաղթանդամ երիտասարդին:

— Ախպեր, — խոսել էր նա, — վերցրու
աղջկանս, նա քեզ էլ, քո ձեռքերին էլ հա-
լուլ: Շատ ուղեցի նրան ուրիշի հետ պա-
կել, ասացի հարուստ մարդու տամ, որ մենք
էլ մի քիչ լավ ապրենք, բայց աղջիկը քեզ ա
սիրում: Թող էդպե՛ս էլ լինի:

Ու Գալոն ամուսնացել էր իր սիրած աղջ-
կա հետ:

Ինչքան երջանիկ էր ամուսնական այդ
կյանքի արշալույսը, ինչքան վառ ու պայ-
ծառ:

Շուտով Գալոն հայր էլ դառավ ու ավելի

ուժեղացաւ նրանց երդիկից բարձրացող
ծուխը:

Ախ, հայրենի տան ծուխ, ինչքան սիրելի
ու թանկագին ես դու:

Բայց սկսվեց առաջին համաշխարհային
պատերազմը և Գալուսին բանակ կանչեցին:

Շատերի հետ նա էլ թողեց տունը, կին,
երեխա և դեպի այժմյան շրջանային կենտ-
րոնը տանող ճանապարհը բռնեց:

Բանակից Գալուսին շատ շուտով ուղար-
կեցին ռազմաճակատ, որտեղ կռվի հենց
առաջին ամսում նա զրկվեց իր աջ ձեռքից:

Հետո Գալուսին գերի վերցրին ու տարի-
ներ շարունակ նա մնաց գերության մեջ,
թշնամու երկրում:

Պատերազմը վերջացավ...

Գալուն ազատվեց գերությանից ու հայրե-
նիք տանող ճանապարհը բռնեց:

Մի՞թե բոլոր ճանապարհներն էլ նա այդ-
պես էր անցել, ինչպես այժմյան կենտրո-
նից դուրս տանող ճանապարհը:

Կինը վշտից ու սովից վաղուց էր մահա-
ցել: Որք մնացած որդուն նա դտավ աներուջ

տանը, որտեղ մի կերպ նրան էլ էին խնամում ու կերակրում:

Գալուն վերցրեց փոքրիկ Արամին և բացեց իր տան դուռը, որ երկար, շատ երկար ժամանակ փակ էր մնացել:

Ոչ միայն Պետունց Գալույի ընտանիքն էր քայքայվել պատերազմի պատճառով, այլև համարյա ավերվել էր նաև նրա տունը:

Նա համակերպվեց իր վշտի հետ ու սկսեց իր տունը, քայքայված իր տնտեսությունը վերաշինելու մասին մտածել:

Հարևաններն ու բարեկամներն էլ օգնեցին նրան:

Ու կամայ-կամայ կարգի ընկավ Գալույի տունը և ծուխ բարձրացավ նրա երգիկից:

Ախ, հայրենի տան ծուխ, ինչքան սիրելի ու թանկագինն ես դու:

Հետո գլուղում նոր կարգեր հաստատվեցին, կյանքը փոխվեց և ապրելը հաճելի դարձավ:

Գալար կաղնու պես մեծացավ Արամը, աշխարհում նրա միակ հարստությունը, միակ դանձր:

Բայց ահա նորից պատերազմ սկսվեց
և Գալոն, որ տարիներ շարունակ չէր հե-
ռացել գյուղից, միշտն ու զայրույթը սրը-
տում, ծանոթ ճանապարհով Արամին ուղեկ-
ցեց շրջկենտրոն, որտեղից նրան շատ շա-
տերի հետ ճամփեց բանակ:

Գալոն որդուն հաջողություն մաղթեց,
բարի վերադարձ:

Խոհերի տակ ծանրացած նա նորից կտրեց
բուրդին միշտ երկար թվացող ճանապարհը:

Ու ահա հիմա էլ նա դարձյալ անցնում է
այս ճանապարհը և էլի հանդիստ չէ նրա հո-
ղին, խաղաղ չէ սիրտը:

Գերմանացիները կատաղած ու սոված
գալլերի պես առաջ են արշավում: Մերոնք
թողնում են գյուղեր ու քաղաքներ, հազա-
րավոր ազնիվ ու երիտասարդ մարդիկ ընկ-
նում են կռվի դաշտում:

Մի ամսից ավելի է, ինչ ինքը նամակ չի
ստացել Արամից: Դե, ի՞նչ կա, դուցե թեժ
կռվի մեջ է և գրելու ժամանակ չունի: Բայց
ախր հոր սիրտը չի կարող հանդիստ ու ան-
տարբեր մնալ: Այդ դեռ քիչ է, հիմա էլ

շրջկենտրոնում քիմիական դործարանն է
թերակատարում պետական հանձնարարու-
թյունները, իսկ շրջանային կոմիտեն քննում
է իրենց կոլտնտեսության հարցը, այն բա-
նի համար, որ վատ է աշխատում նա: Մի-
թե այդպես պետք է օգնեին իր Արամին,
սաղմաճակատային նրա ընկերներին:

Դե արի ու հանգիստ եղիր, Գալո, արի
դանդաղ քայլիր ճանապարհով, լսիր թռչուն-
ների ու գետերի երգը, դիտիր շուրջդ տա-
րածվող կանաչը, կապույտ երկինքը:

Տներում ճրագներն արդեն վառվում էին,
ևրբ Գալոն գյուղ հասավ:

Նա քայլերն ուղիղ դեպի իր հարևանուհու՝
Սաթոյի տունն ուղղեց:

— Ալեքի աղջիկ, այ Ալեքի աղջիկ, — դեռ
հեռվից ձայնեց նա:

— Ներս արի, Գալո քեռի, — սենյակից
լավեց մի կնոջ ձայն ու քիչ հետո բացվեց
դուռը:

Գալոն անցավ ներս:

Սաթոյի երկու փոքրիկ երեխաները վա-
ղուց պառկել էին ու քնել:

— Սաթն ջան, եղա ղինկամի մոտ, — նըն-
տելով սեղանի մոտ եղած աթոռներից մե-
կին, խոսեց Գալոն, — խոստացավ նամակ
գրել Հակոբի հրամանատարին: Շատ դարդ
մի անիր, շուտով մարդուցդ նամակ կստա-
նաս ու ամեն ինչ լավ կլինի, վատ օրը
կմոռացվի: Տեսնո՞ւմ ես էլի՞, վերջերս Արա-
մի նամակներն էլ սկսեցին պակասել: Ի՞նչ
կարաս անել, համբերել ա պետք՝ նրանք
էնտեղ հո անդործ չեն:

— Շնորհակալ եմ, Գալո քեռի, շնորհա-
կալ եմ:

— Սաթն ջան, էդ մեկը մի ասա: Ես հո
էդ բանը չարի, որ դու ինձ շնորհակալ լի-
նես: Իրար ճրագ բա որ մենք չվառենք՝ էլ
որ օրվա հարեաններն ենք, մի դշուղի, մի
կոլխոզի մարդիկ: Դարդն էլ պետք ա միա-
սին տանենք, ուրախությունն էլ:

— Էդպես ա, Գալո քեռի, էդպես ա, —
պատասխանեց Սաթն:

— Ալեքի աղջիկ, էս ի՞նչ ա, — հանկարծ
պատից կախված ճրագին նայելով դարձավ
Պետունց Գալոն, — էս ինչո՞ւ ես ճրագդ էս-

պէս թույլ վառել: Բարձրացրու, Սաթն ջան,
բարձրացրու, թող լույսի մեջ ողորվի սե-
նյակդ, իսկ երբ Հակոբից էլ նամակ ստա-
նաս՝ են վախտը սիրտդ էլ, հոգիդ էլ լույսի
մեջ կողորվի:

Ու Պետունց Գալոն հենց ինքը շարժվեց
դեպի պատը:

Բարձրացող լույսը տարածվեց սենյակում:
Քիչ հետո Գալոն հրաժեշտ տվեց հարևա-
նուհուն:

3.

Հոգնածությո՞ւնն էր պատճառը, թե մի
այլ բան, որ Պետունց Գալոն դիշերը լավ
քնեց ու երկար:

Առավոտյան, երբ նա արթնացավ, արևը
վաղուց արդեն իր շողերը փռել էր գյուղի
վրա:

Գալոն տնից ուղղակի կոլտնտեսության
դրասենյակը գնաց:

— Ա. Պետ, ո՞ւր ա մեր Սեթը, — դիմեց նա
դրասենյակում իր աշխատանքով զբաղված
հաշվետարին:

— Տանն ա,—անտարբեր պատասխանեց
Պետրոսը:

— Տա՞նը,— դարձացավ Պետունց Գալոն,—բա կոչխոզի նախագահը օրվա էս վախտը տանը կմնա՞, էն էլ դարնանացանի նախապատրաստվելու ժամանակ:

— Էդ դու իրան հարցրու, Գալո քեռի,— նույն անտարբերությամբ պատասխանեց հաշվետարը, առանց ընդհատելու իր աշխատանքը:

Պետունց Գալոն լուռ հեռացավ կոլտնտեսության գրասենյակից:

Քիչ հետո նա կանգնած էր Սեթոյի տան առաջ:

— Վարսենիկ,— դիմեց նա տան բակում աշխատող մի պառավ կնոջ,—տղադ տա՞նն ա:

— Էդ ո՞վ ա ինձ հարցնողը,—ներսից ձայնեց մեկը:

— Ես եմ, Սեթո ջան, Գալոն ա:

— Գալո, դո՞ւ ես: Էլ ի՞նչ ես կանգնել, ներս արի:

Պետունց Գալոն մտավ փոքրիկ բակը,

իայտե աստիճաններով բարձրացավ վեր և
տան պատշգամբում իրեն դիմավորող Սե-
թույի հետ անցավ լուսավոր, մեծ մի սենյակ:

— Բարի օր:

— Բարի օր: Նստիր:

— Ուզում էի հանդ գնալ, ասացի երևի
էնտեղ լինես, — նստելով աթոռներից մեկին,
դանդաղ խոսեց Գալոն, — Պետրոսից իմացա,
որ տանն ես:

— Էս ա պիտի գնամ: Ի՞նչ կա, հետս
գործ ունի՞ս:

— Ձէ, գործ չունեմ: Հենց էնպես: Երեկ
շրջան էի գնացել:

— Շրջա՞ն:

Սվ կոլտնտեսութեան նախագահ Սեթոն իր
հարցական, մասամբ կապկածոտ հայացքը
հառեց դիմացը նստած մարդուն:

— Հա: Շրջկոմի քարտուղարի մոտ եղա,

— հանգիստ ասաց Գալոն:

— Շրջկոմի քարտուղարի՞ մոտ. խեղ
լինի:

— Խերը հետո կերևա, երբ քիմիական
գործարանը լավ աշխատի:

— Ուրեմն քիմիական գործարանի հար-
ցով էիր շրջան գնացել, — խաղաղությունը
գտած մարդու պես հարցրեց Սեթոն:

Գալոն դրականորեն շարժեց գլուխը:

— Ա՛յ Գալո, — կշտամբող շեշտ դնելով
իր ձայնի մեջ, խոսեց կոլտնտեսության նա-
խագահը, — ասիք քո ի՞նչ բանն ա քիմիական
գործարանի հարցերին խառնվելը: Դու ո՞վ,
քիմիական գործարանը ով: Քեզ ինչ, թե
նրանք չեն կատարում պետական պարտա-
վորությունները: Դու ոչ գործարանի դիրեկ-
տոր ես, ոչ շրջկոմի քարտուղար, ոչ էլ գործ-
կոմի նախագահ: Բա շամաշեցի՞ր, որ վեր
կացար մի քանի կիլոմետր ճանապարհ կլոտ-
րեցիր ու գնացիր շրջանային կոմիտե: Քեզ
հետ ի՞նչ կապ ունեն էդ գործերը:

Կոլտնտեսության նախագահը մի պահ
լռեց:

Պետունյ Գալոն շեշտակի նայում էր նրա
աչքերին:

— Խոսքիցս չնեղանաս, Գալո, — շարունա-
կեց Սեթոն, — էս բոլորը ես քեզ համար եմ
ասում, քո օգտի համար: Ուզում ես, պա-

Հանդիմանից էլ ազատեմ, զնա հանդիստ
ապրիր: Սաղ լինի Արամդ: Ինչպիսիք ու ծե-
րացող մարդ ես, փոխանակ տանը նստելու
և հանգստանալու՝ ամեն ինչին խառնվում
եմ: Անունդ արդեն ամենքին հայտնի ա
զատել: Ուր որ երևում եմ, ասում են, ըհր,
հիմա սա մեկին մի խիստ խոսք պիտի ասի
իր հետ կապ չունեցող գործի մասին, մե-
կին պիտի նախատի վատ աշխատանքի հա-
մար, և նման բաներ: Ախպեր ջան, մեր
երկրում ապրող շատ մարդ կա ու ամեն
մարդ էլ իրա գործը ունի: Դե, ես չասեմ,
դու ասա՝ բա էն անելու բա՞ն էր, որ մի
ամիս առաջ, ձմրան բուք ու բորանին գնա-
ցիր Մրգաստան, թե ի՞նչ ա էնտեղ գելերը
անասուն են ոչնչացրել: Է, գնացիր, խոսե-
ցիր կոլխոզի նախագահի հետ, շոբանների
հետ՝ հետո՞: Առանց քեզ նրանք էդ հարցով
չէի՞ն դբաղվելու, հր: Ախր ի՞նչ կապ ունեն
նրանք քեզ հետ:

— Կապ ունեն, — հանդիստ ասաց Պե-
տունց Գալոն, — կապ ունեն: Էն որ քիմիա-
կան գործարանը թերակատարում ա պետա-

կան հանձնարարութիւնը. դա ինձ հետ կապ
ունի: Էն որ Մրգաստանում անասունները
գելի բաժին են դառնում՝ դա ինձ հետ կապ
ունի:

Պետունց Գալոյի ձայնը դողաց և նրա աշ-
քերում փայլեց կրակը:

— Էդ բոլորը ինձ հետ կապ ունեն: Նա
տղա եմ ֆրոնտ ուղարկել, գյուղում երիտա-
սարդ շի մնացել: Ո՞նց թե ինձ հետ կապ
չունի: Բա որ գերմանացիները օր օրի վրա
ավելի են մոտենում երկրի սրտին՝ դա ինձ
հետ կապ չունի: Բա ինձ հետ կապ չո՞ւնի
մեր կոլխոզի վատ աշխատանքը:

— Ի՞նչ վատ աշխատանք, ո՞վ ասաց,
շրջկոմի քարտուղարը, — անհանդատացած
հարցրեց Սեթոն:

— Ձէ, ուրիշներից իմացա: Նրեի քար-
տուղարը կարծում էր, որ դու մեզ պատմած
կլիներս:

— Դե դա ի՞նչ հայտնեւու բան ա որ, — և
կոչտնտեսութեան նախագահը գլուխը կա-
խեց:

— Հայտնեւու բան ա, Սեթո ջան, — վրա

բերեց Գալոն, — հայտնելու բան ա: Մենք էլ
գիտենք, որ կոլխոզի գործերը լավ չեն
դնում: Էնպես պիտի աշխատեինք, որ մեր
հարցը շրջան շահաներ: Շուտով գարնանա-
յանն սկսելու ենք, իսկ գործիքները բոլորը
վերանորոգված չեն, սերմը լրիվ պատրաստ
չէ, պարարտանյութերի մեծ մասը դեռ դաշտ
չի դուրս բերված:

— Գալո ջան, ախր դու էլ մնում, մնում
ինձ ես կպչում, — բարձրացնելով գլուխը,
սրտնեղած նկատեց Սեթոն, — ապա մի գնա
Այգեստան, անցիր Կարմրաբլուր: Հենց կար-
ծում ես, թե միայն մեզ մոտ են գործերը
վատ:

— Դու ինձ վատ աշխատողին ցույց մի
տուր, Սեթո ջան, ես առանց քեզ էլ գիտեմ:
Դու Գեղարուտից օրինակ վերցրու, Ջորապու-
ղից օրինակ վերցրու: Զինվորը, որ կռվի
դաշտում նստի ու ասի, թե Սաքոն էլ ա
վատ կռվում, Գուրգենն էլ՝ գերմանացին
վրա կհասնի ու տանկի տակ կճգմի էդպես
խոսողին: Բա վատից օրինակ կվերցնեն:

— Լավ, — դիմեց նրան Սեթոն, — ասենք թե

վատից օրինակ չենք վերցնում, համաձայն
եմ, իսկ որ աշխատող ձեռք չունենք՝ էդ
ի՞նչպես անենք, դրան ի՞նչ կասես: Ախր,
երեխաներով ու կանանցով դարձանացան
անել չի լինի, կոլխող պահել չի լինի: Տղա-
մարդ ա հարկավոր, տղամարդ: Ինքդ էլ գի-
տես, որ գյուղում քիչ տղամարդ է մնացել:
Հենց մեկը դու. ի՞նչ կարող ես անել: Ոչի՛նչ:
Հաշվիր, որ երեխաներն ու կանայք քեզ պես
մի ձեռքանի մարդ են:

— Սխալվում ես, ա Սեթ,— առարկեց Գա-
լոն,— բա մեր գեղի կանայք վա՛տ աշխա-
տող են, որ ասում ես: Հենց վերցրու Փի-
լոսանց Մարուսին, Նվոյենց Լուսիկին, Սերո-
բենց Քնարին: Էլ որ մեկը ասեմ: Էդպիսի-
ները էնքան շատ են, որ մարդ անունները
մտքում չի պահում: Դրանցից ամեն մեկը
երկու-երեք տղամարդի գործ ա կատարում:
Չէ, սխալվում ես, Սեթո ջան, աշխատող
ձեռք կա, գյուղը ձեռքերով լիքն ա, բոլորը
ինձ պես հո մի ձեռքանի չեն: Հարկավոր է,
որ դու կարողանաս աշխատանքը կազմա-
կերպել, մարդկանց գործի դնել: Ինչքան որ

աշխատող ունեւ, էնքան էլ պարտավորու-
թյուն են տվել:

— Է, ասում ես էլի, — նեղացավ Սեթոն, —
խոսելը հեշտ ա. դրա համար էլ բոլորդ մի
գլուխ խոսում եք վրաս:

— Կոլխոզը որ լավ աշխատի՝ էսպես եր-
բեք շենք խոսի քո մասին:

— Է, հիմա էլ թող մի կոլխոզ վաս աշ-
խատի, հո դրանից գերմանացին մեզ չի
հաղթի:

— Կհաղթի, — կտրուկ վրա բերեց Գա-
լոն, — կհաղթի, եթե բոլորը քեզ պես մտա-
ծեն: Ամեն մի գինվոր պարտավոր ա իր
հրացանը կրակել, և էն էլ էնպես, որ ամեն
կրակոցին մի գերմանացի սպանի:

— Ախպեր, էն ա մի անգամից ինձ էլ
բանակ կանչեն ու պրծնի գնա էլի՝, — վիրա-
վորված խոսեց Սեթոն, — թե չէ՝ ինչի նման
ա. շրջկամը սեղմում ա, կոլխոզնիկը սեղ-
մում ա, թերթը սեղմում ա: Ով պատահում
ա՝ մի գլուխ ինձ ա մեղավոր ճանաչում:

— Սեթո ջան, դու կարծում ես, թե ես
մենակ քեզ եմ մեղավոր ճանաչում մեր

Վատ աշխատանքի համար, — դարձավ Գա-
լոն, — չէ, ախպերս: Բոլորս ենք մեղավոր,
ամա դու բոլորիցս շատ: Նախադահ ես,
հասկանո՞ւմ ես: Քեզ ընտրելիս ձեռք ենք
բարձրացրել, իրավունքներ ենք տվել քո ձեռ-
քը, հիմա էլ պահանջում ենք: Ես էլ եմ
ձեռք բարձրացրել, ճիշտ ա, ձախը, բայց
մեկ ա, ես էլ պահանջելու իրավունք ունեմ:

Պետունց Գալոն լռեց: Նրա դեմքի մկան-
ները կծկվեցին: Այտերի կնճիռների մեջ աշ-
քերից աննկատելիորեն հոսող արցունքի
մանր կաթիլներ երևացին:

— Գերմանացուն ես վաղուց եմ ճանա-
չում, Սեթո ջան, — հուզված խոսեց նա, —
ա՛յ, աջ ուսիս վրա նրա հետքը: Նրա սկսած
էս կռիվը ուրիշ բան ա: Իմ օջախը դերմա-
նացին քանդեց: Գերմանացին որ հաղթի էս
կռվում, սաղս մի թևանի կդառնանք, կը-
քանդվի մեր տունը, կմարի մեր օջախի կրա-
կը: Պիտի շատ աշխատենք, դիշերը չպիտի
քնենք՝ մենակ թե հաղթողը մենք լինենք:
Ամա, այ, օրը կես ա դառել, իսկ դու դեռ
նստած ես տանը:

— Չէ, ճիշտ եմ ասում, ես պիտի դիմեմ,
որ ինձ ֆրոնտ ուղարկեն,—ասաց Սեթոն և
ստքի կանգնեց:

— Որ պետքդ զգան, առանց քեզ էլ կու-
ղարկեն,—նկատեց Գալոն,—էդ բոլորը ես հո-
դրա համար չասի: Քեզ որ ֆրոնտ տանեն՝
մեկ ուրիշը կնստի քո տեղը: Հո բոլորին բա-
նակ չեն տանի. էստեղ էլ ա աշխատող
պետք: Հիմա ամեն տեղ էլ բանակ ա, ամեն
մարդ էլ իր աշխատանքով կռվում ա դեր-
մանացու հետ: Մնում ա, որ ամենքս լավ
զինվոր լինենք, հասկանո՞ւմ ես, լավ զին-
վոր: Դու ինձ ասում ես, թե՝ ա՛յ Գալո, քո
ի՞նչ բանն ա ուրիշի դործին խառնվելը, ու-
րիշի խերին ու շառին խառնվելը: Բայց հի-
մա ես քեզ եմ հարցնում, շանհանգստանա՞մ
ես էն բանի համար, որ գյուղից էսքան ժա-
մանակ ֆրոնտ գնացած տղաներից ոչ մեկը
դեռ աչքի չի ընկել, ոչ մեկին պետությունը
շքանշան չի տվել, ոչ մեկի մասին թերթում
չեն գրել: Իմացա՞ր, թե երկու շաբաթ առաջ
Գեղարուտի տղաների մասին թերթերում ին-
չեր էին գրե՞լ: Սիրտս մաշվում ա, ամա

ի՞նչ անեմ, ֆրոնտ դնալ չեմ կարող, որ մի լավ հուրմաթ տամ նրանց: Բա դա ինձ հետ կա՞յ շունի, քեզ եմ հարցնում:

— Թող լավ կռվեն, դրա մեջ էլ ես հո մեղավոր չեմ:

Պետունց Գալոն էլ ոտքի կանգնեց:

— Արի մենք լավ աշխատենք, Սեթո ջան, — ասաց նա, — մի քիչ ձգիր քեզ, կուլսողնիկներին ձգիր: Ֆրոնտում տղերքը որ մեր աշխատանքի ձեռք լսեն, նամուսի կգան:

— Տեսնենք, Գալո ջան, տեսնենք, — հանդիստ ասաց Սեթոն և վերցրեց պատից կախած գլխարկը:

Բաժանվելով նրանից, Պետունց Գալոն համոզվեց, որ երևի դեռ երկար ժամանակ իրենց կուլստեպուսթյունը մնա այդ վիճակում և շրջանում երևի դեռ երկար խոսեն իրենց վատ աշխատանքի մասին:

4.

Սեթոն ճիշտ էր նկատել. Պետունց Գալոյին գիտեին ոչ միայն իրենց մոտ, հարևան գյուղերում, այլև շրջանային կենտրոնում:

Նրա անունը հայտնի էր բոլորին, և հայտնի էր որպես միշտ «ուրիշի գործերին խառնը-վող»-ի:

Ուր երևում էր նա, ում մոտ գնում էր, արդեն դիտեին, որ նա հիմա մեկին պետք է նախատի վատ գործի համար, մի երկրորդին ինչ որ բանի համար օգնության կանչի, մի երրորդին ինչ որ հանձնարարություն անի:

Առաջ, ճիշտն ասած՝ նա այդպես չէր: Սկսվեց պատերազմը և նրա բնավորության մեջ երևաց այդ գիծը:

Որդուն բանակ ուղարկելուց հետո, նա տանը մնացել էր մենակ:

Ինչպես ուրիշները չէին թողնում որ նա զգա իր մենակությունը՝ ծանր ու սիրտ մաշող ամպրոամներով լի այդ մենակությունը, այնպես էլ նա էր իր ամբողջ ժամանակը, իր սերը, իր ուրախությունը բաժանում այդ մարդկանց:

Ուրիշի վիշտն ու դժբախտությունը դարձնելով իր սեփականը, նա աշխատում էր այդ

վիշտը, այդ դժբախտությունը ամսքող մի-
ջոցներ գտնել:

Նա իր սրտին մոտ էր ընդունում ոչ մի-
այն իրենց գյուղում, համագյուղացիներին
վերաբերող գործերը, այլև այն ամենը ինչ
պատահում էր հարևան գյուղերում, այն ամ-
ենը՝ ինչի մասին կարողանում էր լսել նա:

Հաճախ օրերով բացակայում էր տնից:

Հետո պարզվում էր, որ հարևան ինչ որ
գյուղում մի կին երկար ժամանակ չի կա-
րողանում ստանալ օրենքով իրեն հասնող
թոշակը, որ գյուղերից մեկում ինչ որ մի
մարդ ուղում է բաժանվել կնոջից, նրա վզին
թողնելով երեք փոքրիկ երեխա, որ ինչ որ
մի տեղ աշխօրերի բաշխման ժամանակ
թյուրիմացություններ են եղել:

Գալոն լսում էր այդ ամենը և սիրտը փո-
թորկվում էր:

Ու նա սուս ու փուս փակում էր իր տան
դուռը և բռնում դեպի այդ գյուղերը տանող
հանապարհը:

Հարթելով ամեն ինչ՝ նա հանգիստ վե-
րադառնում էր տուն:

Նվ աշդպես նա ահց էր կացնում իր օրե-
րը. խմաստ, բովանդակություն տալիս իր
կյանքին:

Աղատ ժամանակ, Գալոն կեաօրվա մո-
տերքին միշտ դուրս էր գալիս գլուղից,
բռնում դեպի շրջկենտրոն տանող ճանա-
պարհը, և հասնելով աշգիներին, նստում մի
ծառի տակ:

Այդտեղ նա սպասում էր շրջկենտրոնից
վերադարձող փոստատար Վանոյին:

Երևում էր Վանոն իր նիհար ձիուն նըս-
տած:

— Իջիր, Վանո, նստիր մոտս, մի քիչ
հանգստացիր, — դիմում էր նա փոստատա-
րին, — մի թերթ հանիր, տեսնե՞ք ի՞նչ կա
Ֆրոնտում:

Այնպես էր ստացվում, որ օրվա թերթը
գլուղում առաջինը միշտ Պետունց Գալոն էր
կարդում:

Նվ շատերը նրան գլուղամիջում, իր տան
շեմքին կանգնած տեսնելիս, հենց նրան էին
դիմում ռազմաճակատի մասին մի բան
խմենալու համար:

Շատերը հաճախ նրա դեմքին նայելիմ,
արդեն կռահում էին, որ ռազմաճակատում
դրուժյունը դեռ վատ է, որ գերմանացին դեռ
նեղում է մերոնց:

Բայց շուտով ասեա դրուժյունը փոխվեց
և Պետունց Գալոյի դեմքի կնճիռներն սկսե-
ցին բացվել:

Համադյուղացիները նրանից ամեն օր մեր
զորքերի հաղթանակների մասին սկսեցին
լսել, գերմանացիներից ազատագրված մեր
քաղաքների մասին իմացան:

Պետունց Գալոյի դեմքին ժպիտ էր երե-
վացել և այն բանի համար, որ կոլտնտե-
սության դորժերն սկսել էին լավանալ:

Շրջկոմի բյուրոյի հայտնի նիստից մի
քանի օր անց՝ Սեթույին ազատեցին աշխա-
տանքից. նրան փոխարինեց բրիգադիր Նզո-
րը, եռանդուն մի տղա:

Կոլտնտեսությունը տեղից շարժվեց,
մարդիկ հենց առաջին օրվանից թափահա-
րեցին իրենց:

Այժմ դարնանացանն արդեն սկսվել էր և
և՛ ինքն զորժերը միշտ աչքակա զնաչին, աշխա-

նը կոչաճտեառությունը պարզ երեսով կնայեր
հարեան գյուղերին, շրջանային կոմիտեին,
ռազմաճակատին:

Այդ օրերին թերթերում էլ լուրեր երեւոյին
գյուղից բանակ գնացած տղաների մասին՝
Սոսունց Սեդրակի, Սեփոյենց Լևոնի,
Սարգսենց Գրիգորի մասին: Լավ էին կըռ-
փում նրանք. հալալ լինի նրանց կերած հա-
ցը: Այ, հիմի վարդաշենցիները բաց ճակա-
տով կնայեն բոլորին:

Մի տխրություն կար միայն Պետունց Գա-
լոյի սրտում, որ նա պահում էր իր համար,
միայն ու միայն իր համար. Արամից դար-
ձյալ ոչ մի լուր չկար:

Երբ հարեաններն ու համագյուղացիները
հարցնում էին նրան այդ մասին, նա բոլո-
րին միշտ նույն պատասխանն էր տալիս.

— Կովոդ մարդ ա, երևի ժամանակ չու-
նի: Մի օր կգրի:

Ու օրերն անցնում էին, բայց Արամից ոչ
մի լուր, ոչ մի նամակ չէր գալիս:

Պետունց Գալոն հանգիստ ճաշում էր,
երբ մի երեխա դրսում տվեց նրա անունը:

— Ի՞նչ կա, այ Կարո, — շեմքում երևալով
հարցրեց նա:

— Կոլխոզի գրասենյակում շրջանից եկած
մի մարդ քեզ աս ուզում, — պատասխանեց ե-
րեխան:

— Էս աս գալիս եմ, — ասաց Գալոն:

Քիչ հետո նա կոլտնտեսության գրասե-
նյակի շեմքից անցավ ներս:

Այնտեղ էին Եգորը՝ կոլտնտեսության նոր
նախագահը, Սեթոն, որ այժմ բրիգադիր էր
և միշտ խուսափում էր Պետունց Գալոնի
հանդիպելուց, և էլի մի քանի ուրիշ կոլտըն-
տեսականներ:

Հավաքվածների մեջ Գալոն տեսավ շրջա-
նային կոմիտեի քարտուղարին:

— Բարե ձեզ, ընկեր Գալո, — դրասենյակ
մտնողին դիմեց վերջինս:

— Բարե ձեզ, ընկեր քարտուղար:

Գյուղացիները Պետունց Գալոյին էլ նըստելու աթոռ տվին:

— Գյուղերն էի գնացել, — խոսեց շրջկոմի քարտուղարը, — ձեր դաշտերում էլ եղա: Այ, հիմա ուրիշ է ձեր դրությունը:

— Հա, հիմա լավ ենք, — ասաց Պետունց Գալոն:

— Շրջկենտրոն գնալուց առաջ ուղեցի՝ ձեզ էլ տեսնել, — նորից խոսեց քարտուղարը:

— Շնորհակալ եմ, ընկեր քարտուղար, — ասեա անհարմարությունից կարմրեց Գալոն, — շնորհակալ եմ:

— Այո՛, հիմա դուք լավ կլինեք, — դարձաւ քարտուղարը, — հիմա լավ կլինեք. շէ՛նք ձեռնադրեալ գործերը լավ են, թիկունքում լավ են: Հիմա մեր գործարանն էլ է լավ աշխատում. ես հենց ուզում էի ձեզ ցույց տալ նրա ամսական ցուցանիշները:

Եվ նա ծոցագրպանից հանելով մի թուղթ՝ մեկնեց Գալոյին:

Վերջինս վերցրեց թուղթը և լուռ նայեց այնտեղ եղած թվերին:

— Տեսնո՞ւմ եք, քսան տոկոսով էլ դեռ
դերականաւորում են պետական հանձնարա-
ւորթյունները, — ասաց քարտուղարը, — շու-
տով այդ տոկոսը ավելի կբարձրանա:

Պետունց Գալոն թուղթը վերադարձրեց
նրան և ամուր, խիստ ամուր սեղմեց նրա
ձեռքը:

Ապա դեռ երկար զրուցեցին կոլտնտեսա-
կաններն իրենց շրջանային կոմիտեի քար-
տուղարի հետ:

Հետո քարտուղարը կամեցավ հրաժեշտ
տալ նրանց:

Գյուղամիջով անցնող ճանապարհով կոլ-
տնտեսականները մինչև գյուղի ծայրը ու-
ղեկեցեցին նրան:

Առջևից դանդաղ առաջ էր շարժվում շր-
ջանային կոմիտեի քարտուղարի ավտոմեքե-
նան:

Քիչ հետո քարտուղարը սեղմեց կոլտն-
տեսականների ձեռքը և քայլերը դեպի իրեն
սպասող մեքենան ուղղեց:

Պետունց Գալոն էլ շարժվեց առաջ:

— Վանոյին պիտի հանդիպեմ, — ասաց նա համագյուղացիներին:

Այգիների միջով ձգվող ճանապարհով ասաց սուրացող ավտոմեքենան անցավ իր նիհար ձիու վրա նստած ու դեպի գյուղը շարժվող մի գյուղացու կողքից:

Չիավորը նայեց մեքենայի մեջ նստած մարդուն և բարեկեց նրան:

Դա փոստատար Վանոն էր, որ վերադառնում էր շրջկենտրոնից:

Քիչ հետո Պետունց Գալոն և փոստատարը հասան իրար:

— Բարի օր:

— Բարի օր, Վանո:

Փոստատարը ձին կապեց ճանապարհի մի կողմում գտնվող ծառից և ինքը նստեց նրա տակ:

— Դե, փոստդ բաց արա, — նրա օրինակին հետևելով՝ դարձավ Գալոն, — էսօ՞ր էլ նամակ չունիմ:

Ո՛չ, այս անգամ էլ Արամը իր հորը նամակ չէր գրել:

Բոլոր նամակների հասցեները մեկ-մեկ

կարդալուց հետո, Գալոն ծանր շունչ քաշեց,
հետո վերցրեց կենտրոնից ստացվող օրվա
թերթը:

Առաջին հերթին նա հայացքը հառեց
ռազմաճակատին վերաբերող հաղորդագրու-
թյուններին:

Այսպե՛ս, դերմանացիներին միայն այս-
պե՛ս պետք է պատասխանել, տղերք ջան:

Պետո՞ւնց Գալոն շինելի աջ ծոցադրականից
հանեց քրքրված մի փոքրիկ քարտեզ և զգու-
շությամբ փռեց գետնին:

— Գերմանացիները զիլ են փախչում,
Վանո ջան,—ասաց նա իր ամեն մի շար-
ժումին ուշադրությամբ հետևող փոստատա-
րին:

Ասկա նա կարմիր մատիտով քարտեզի
վրա ինչ որ նշաններ կատարեց:

Փոստատար Վանոն տեսնում էր, որ օրեց-
օր ավելի են շատանում այդ նշանները՝
դերմանական դերությունից հայրենի երկրի
գիրկը վերադարձող քաղաքները:

Քարտեզն զգուշությամբ ծալելով և ծոցա-

կրպանում զննելով, Գալոն սկսեց թերթի
մշուս հոդվածներն աչքի անցկացնել:

Ահա խիզախների մասին հոդվածներ: Ա-
հա պարզեցանք լուսնի հրամանագրեր:

— Վայ, — հանկարծ ասես ճշաց նա և ա-
րագ ոտքի կանգնեց, — օրհնվիս դու կառա-
վարություն:

— Ի՞նչ ա եղել, Գալոն, — ոչինչ չհասկա-
նալով, դարմացած դիմեց նրան փոստատար
Վանոն:

Գուցե ծերությունն էր պատճառը, կամ իր
մասնագիտության միօրինակությունը, որ
փոստատար Վանոն անտարբեր էր դարձել
դեպի գյուղ բերվող նամակն ու թերթը, և
նա շատ շատերի պես հաճախ հենց Գալո-
նից էր խմանում օրվա նորությունները, ռազ-
մաճակատի դրությունը:

— Ի՞նչ ա եղել, — ձայնը երկարացրեց
Գալոն, — շուտ ձիդ նստիր ու հետևիցս եկ.
գյուղում ամեն ինչ կիմանաս:

Ու Պետունց Գալոն իրեն գցեց գյուղ տա-
նող ճանապարհը, ձեռքին պինդ բռնած օր-
վա թերթը:

Ի՞նչ հեռւից համագյուղացիները՝ ծերունիներ, կանայք, երեխաներ, նկատեցին հեհե գյուղին մոտեցող Գալոյին:

— Գալո ջան, էդ ի՞նչ ա պատահել, գազատում լավ բան ա գրված, — դիմեց նրան մի պառավ կին:

— Հա, Շուշան, լավ բան ա գրված, — ասաց Գալոն, շարունակելով իր ճանապարհը:

— Այ տղա, չինի թե կռիւն ա վերջացել, — նրա հետևից ձայնեց մի ծերունի:

— Չէ, մեր գյուղի մասին ա, — ասաց դեպի առաջ շարժվող Գալոն:

— Մեր գյուղի մասի՞ն:

Եւ համագյուղացիները՝ ծերունիներ, կանայք ու երեխաներ ընկան Գալոյի հետևից:

Հետզհետե Գալոյին հետևողների թիւն աւելի շատացավ:

Նրանք անցնում էին գյուղի փողոցներով, առջևից Պետունց Գալոն, թերթը ձեռքին բարձր պահած՝ ասես հենց ղորք էր կռվի առաջնորդում:

Հաննելով Սոսունց տանը, Գալոն կանգ
առավ:

Կանգ առան և համագոյուղացիները:

— Աղջի, Անթառամ, սեղան բաց արա, —
ուժեղ հնչեց Գալոյի ձայնը:

Կնճռոտած դեմքով մի պառավ կին երևաց
տան պատշգամբում:

— Ի՞նչ կա, Գալո, — հարցրեց նա, — Սեղ-
րակիցս նամակ ա եկել:

— Ի՞նչ նամակ, Ի՞նչ բան, Անթառամ,
դու սեղան բաց արա, դինի բեր. ամեն ինչ
հիմա կիմանաս:

Պառավը շփոթված անցավ ներս:

Մինչ այդ բակում բավական բազմություն
խոնվեց:

— Ախր մի ասա տեսնենք թե ի՞նչ կա,
է՛, — դարձավ Գալոյին մի դյուղացի, — սրբա-
ներս ճաքեց, այ տնաշեն:

— Հիմա, հիմա ամեն ինչ կիմանաք, քիչ
էլ համբերեք:

Բերթը ձեռքում ամուր բռնած, Պետունց
Գալոն ուրախ նայում էր իր համագոյուղա-
ցիներին:

Քիչ հետո պատշգամբում նորից նրեայ
պառավ Անթառամը. այդ նշան էր, որ սե-
ղանը պատրաստ է:

Պետունց Գալոն համարձակ ու հաստա-
տուն քայլերով բարձրացավ ասորի ճայններով
և անցավ սենյակը:

Բաւոյն հավաքւածները հետեցին նրան:

Բոլորը նստեցին սեղանի շուրջը:

— Դե, բաժակներ վերցրեք, Անթառամ,
բաժակ վերցրու, — դարձավ համագլուղացի-
ներին Գալոն, ձեռքին բարձր պահելով օր-
վա թերթը, — խմենք մեր գլուղի պարծանք,
մեր բոլորիս սիրելի, Սովետական Միության
Հերոս Սիմոնյան Սեդրակի կենացը:

— Սեդրակս, — պառավ Անթառամը շկա-
րողացավ էլ ոչինչ ասել:

Գինու լիքը բաժակը ընկավ նրա ձեռքից:

Գլուղացիները թերթը խլեցին Գալոյի ձեռ-
քից:

— Սեդրակը, — բացականչեցին նրանք՝
ոմանք զարմացած, ոմանք ուրախ, ոմանք էլ
դեռ լրիվ չհասկանալով Գալոյի ասածը:

Գալուն սրբեց աշքերից հոսող արցունքները
և վերցրեց գինու լիքը բաժակը:

— Հա, Սեդրակը, վարդաշենցի Սեդրակը,
Սոսունց Սեդրակը, — բարձր ասաց նա և դա-
տարկեց արյան պես կարմիր, արյան պես
թանկագին գինին:

6.

Գարնանացանի աշխատանքները եռում
էին:

Դաշտերում անընդհատ հռնդում էին
տրակտորները և ակոսվում, հա ակոսվում
էին հողերը:

Լեռներից լավում էր գութանավորի քաղցր,
դուրեկան և զրնգուն երգը:

Հողի տասնյակ հեկտարներ ամեն օր ի-
րենց գիրկն էին առնում մաքուր, առողջ սեր-
մը, որ մի քանի ամիս հետո հասկավորվեն
ու սակու գեղին, փայլուն և առատ շեղջերով
լցնեն գյուղը:

Պետունց Գալուն առավոտից մինչև երեկո
լինում էր դաշտերում: Նա անցնում էր օդա-
կից օդակ, բրիգադից բրիգադ:

Մի տեղ հանդատյան ժամին նա պատմում

էր ապագաճակատի մասին, մի տեղ գտնու
էր մեկին իր լավ աշխատանքի համար, մի
երրորդին կոչ էր անում հետեւել այդ առա-
ջավորին:

Այսօր նա սովորականից ավելի շուտ դը-
նաց դաշտ:

Դուրս գալով տնից, նա քայլերն ուղղեց
դեպի այն հողամասը, որտեղ աշխատում էր
Արտաշի բրիգադը:

Սոսունց Սեդրակին Սովետական Միու-
թյան Հերոսի կոչում շնորհելու լուրն իմա-
նալով՝ բրիգադի անդամները նամակ էին
գրել իրենց ընկերոջը, իրենց բրիգադի նախ-
կին անդամին:

Նամակում նրանք Սեդրակին պատմել էին
իրենց կյանքի ու աշխատանքի մասին:

Երեկ ուշ երեկոյան Պետունց Գալոն իմա-
ցավ, որ Սոսունց Սեդրակից ստացվել է պա-
տասխան նամակը:

Եվ այսօր նա շտապեց դաշտ՝ ժողաների
մոտ, իմանալու, թե ի՞նչ էր գրել նա իր նա-
մակում, իր Արամի մասին ոչինչ չէ՞ր հայտ-
նել:

Բրիգադի անդամները սիրով առան Գալո-
յի բարևը և շարունակեցին իրենց աշխա-
տանքը:

Պետունց Գալոն սպասեց, մինչև որ եկավ
հանգստյան ժամը: Հետո նա Արտաշից հարց-
րեց Սեդրակի նամակի մասին:

— Հա, Գալո քեռի, քեզ էլ ա բարևել,—
ասաց բրիգադիրը:

— Սաղ լինի, թող սաղ լինի ու բարևի,
Արտաշ ջան: Իսկ ի՞նչ ա գրում:

Արտաշը կարդաց ստացված նամակը:

Սոսունց Սեդրակը նախ և առաջ շնորհա-
կալություն էր հայտնում տղաներին, որ ի-
րեն չեն մոռացել, հետո ճակատի մասին էր
խոսում, թիկունքի մասին, հետաքրքրվում
էր բրիգադի անդամների կյանքով ու աշխա-
տանքով, ասելով, թե թող նրանք առաջնու-
թյունը անցյալի պես ոչ ոքի չզիջեն:

Սոսունց Սեդրակը ռազմաճակատի այլ
հատվածներում գտնվող իր համագյուղացի-
ներին՝ Սեփոցենց Լևոնի, Սարգսենց Գրիգորի,
Նգորենց Թևանի մասին էլ էր գրում, որոն-
ցից նա շարունակ նամակներ էր ստանում:

Պետունց Արամից վերջերս ինչ որ լուր շու-
նի նա: Սեդրակը խնդրում էր, որ նրա մա-
սին էլ իրեն գրեն:

Վերջում սկսվում էին բարեները՝ բրիգա-
դի անդամների ընտանիքներին, գյուղում
մնացած իր ընկերներին, ծանոթներին ու
բարեկամներին:

Ուրեմն Արամը Սոսունց Սեդրակին էլ
չէր գրում: Ոչ մեկը լուր չունի նրանից:

Կեսօրը վաղուց էր անցել, երբ Գալոն
դյուղ վերադարձավ:

Գյուղամիջում Պետունց Գալոն հանդիպեց
շրջկենտրոնից եկող փոստատարին:

— Գալո, — մոտեցավ նրան վերջինս, —
զինվորական կոմիսարին հանդիպեցի, խըն-
դրեց, որ անպայման իրեն տեսնես:

— Հա՛, շատ լավ, վա՛նո ջան, — ասաց
Գալոն:

Օրվա թերթը նայելուց հետո, նա դեպի
տուն շարժվեց. հոգնած էր զգում իրեն:

— Նրեի Հակոբի մասին տեղեկություն ու
ոտայվել, — հանապարհին մտածեց նա:

Որոշեց անցնել Սաթուլի մոտ և նրան:

Հայտնել այդ մասին, բայց խնայել հրաժարվեց իր մտադրությունից:

— Էսքան որ սպասել ա՛, թող մի օր էլ սպասի, — վճռեց նա, — ո՛վ գիտի, գուցե մարդու մասին զինկոմի ստացած տեղեկությունը էնքան էլ լավը չի լինի: Վատ բանը ինչքան ուշ իմացվի՝ էնքան լավ:

Հետո նա խորը ախ. քաշեց:

— Արամիցս էլ մի խաբար դար, էլ դարդ չեմ ունենա. աշխարհիս երեսին, — ինքնիրեն խոսեց նա:

Իր տունն էր հասել, երբ հեռվում նկատեց դեպի կոլտնտեսության գրասենյակը շարժվող նախագահին:

Նա մի պահ կանգ առավ, ինչ որ բան մտածեց ու.

— Եգոր, այ Եգոր:

Կոլտնտեսության նախագահը փոխելով իր հանապարհը, մոտեցավ նրան:

— Եգոր ջան, մի քանի լուպեով չե՞ս անցնի մոտս, հետդ գործ ունեմ, — դիմեց Գալոն նրան:

— Ինչու չէ:

2. Առաջնորդ գնում եմ շրջան, — քիչ հեռու
դարձավ նա նախագահին, երբ երկուսն էլ
նստել էին փափուկ թախտի վրա:

Կոլտնտեսության նախագահ Եգորը ինչ որ
անհանգիստ շարժում արեց, չիմի՞ թե Գա-
լոն շէր հավանել մի բան, դժգոհ էր ինչ որ
մեկի աշխատանքից:

— Իսկ ի՞նչ գործով, — հարցրեց նա:

— Հեշտ, անձնական, — պատասխանեց Գա-
լոն, — գյուղի հետ կապ չունի:

— Հիմա ինձնից ի՞նչ ես ուզում, — հան-
գիստ դարձավ նրան Եգորը:

— Գիտե՞ս, թե ինչ մտածեցի քեզ տես-
նելիս, Եգոր ջան, — սկսեց Գալոն, — Արտա-
շի բրիգադը Սոսունց Սեդրակից ստացել ա-
իրենց գրած նամակի պատասխանը: Ես էլ
ծանոթացա նամակի հետ: Տղային էդ բանը
շատ ա ուրախացրել: Ասում եմ՝ վատ չի լի-
նի, որ մի նամակ էլ դու գրես նրան քո ա-
նունից, սաղ կոլխոզի անունից: Գյուղի, կոլ-
խոզի պարծանքն ա Սեդրակը, ո՞նց կարե-
լի ա նրան հենց գյուղի անունից նամակ չը-
գրել: Կառավարությունը նրան հերոսի կո-

չիւմ ա տօլել. Բա կոչխորի անունից շշնոյն
համարե՞նք, շասենք, թե ախպեր ջան, դու
էդտեղ ես հերոսի պես խփում դերմանացուն,
մենք էլ էստեղ ենք աշխատում քեզնից ետ
շմնալ:

— Ճիշտ ես ասում, Գալո, կարելի ա
գրել,—համաձայնեց կոչանտեսութեան նա-
խագահը:

— Գրիր, Եգոր ջան, պատմիր մեր մասին,
որ նա է՛լ ամելի ոգևորված կռվի:

— Կալ,—ասաց Եգորը և ոտքի կանգնեց:

— Էսօր գրիր, գիտե՞ս,—դարձաւ Գա-
լոն,—էնպես լինի, որ առավոտը հետս շր-
ջան տանեմ ու իմ ձեռքով փոստը գցեմ:

— Երեկոյան վարչութեան նիստ ունենք,
նիստից հետո անպայման կգրեմ:

— Էդպես արա, Եգոր ջան,—նրան դեպի
դուրս ուղեկցելով խոսեց Գալոն,—գրիր ու
բեր պատուհանից ներս գցիր. առավոտը
վայ թե շուտ գնամ ու չկարենամ քեզ տես-
նել:

Սենյակում մենակ մնալով, Պետունց Գա-
լոն նստեց սեղանի մոտ, վերցրեց մի թուղթ,

մատիտ՝ ու վառած ճրագը մոտեցրեց իրեն:

Նա էլ նամակ դրեց իր Արամին, իր միակ որդուն, որ վաղը շրջկենտրոնում Նգորի նամակի հետ ուղարկի ռազմաճակատ:

Նամակը վերջացնելուց հետո, նա մի րոպե լուռ նստեց և հայացքը սենյակի պատուհանից հառեց դուրս:

Արդեն խտացող խավարի միջից նա նայում էր դեպի հեռուները, ասես իր աչքերի առաջ ռազմադաշտն էր փռված և նա այնտեղ փնտրում էր իր Արամին, իր միակ որդուն:

7.

Առավոտյան դեռ արևը չէր ծագել, որ Գալոն արթնացավ, հագնվեց, վերցրեց կես գլշերին պատուհանից ներս գցած Նգորի նամակը և ճանապարհ ընկավ դեպի շրջանային կենտրոն:

Նրա հոգին դարձյալ հուզված էր, հուզված այն բանի համար, որ շրջանային ղինվորական կոմիսարը անուշադրության շմատ-

նեց իր խնդիրը և հոգաւարություն հանդես
բերեց դեպի Ճակատայինի ընտանիքը, այն
բանի համար, որ հիմա Սաթոն մի տեղեկու-
թյուն կստանա ամուսնու մասին:

Բայց ի՞նչ լուր էր եկել Հակոբից՝ լավը,
թե վատը:

Թո՛ղ, թո՛ղ լավ լուր հայտնի իրեն զինվո-
րական կոմիսարը, ուրախ լուր հայտնի. չէ՞
որ Սաթոն մեն-մենակ կին է, երկու երեխա-
ների մայր:

Թո՛ղ վիշտը երբեք չիջնի այդ երեխաների
որտի վրա:

Երանի թե շուտով իր Արամից էլ մի տե-
ղեկություն ստացվեր:

Արեն արդեն վաղուց էր դուրս եկել, երբ
Պետունց Գալոն հասավ շրջանային կենտ-
րոն:

Կոմիսարիատում բարեկեցիկ ծանոթ աշխա-
տակիցներին, նա ուղիղ անցավ զինկոմի ա-
ռանձնատանակը:

— Ա, եկա՞ր, — աշխատանքը ընդհատե-
լով՝ դարձավ նրան զինկոմը, — նստիր: Է՛,
ի՞նչպե՞ս են գործերը դյուղում: Կարժեմ հի-

մա լաւ են շէ՛: Շրջկոմի քարտուղարը դո՛հ է ձեզնից:

— Հա, լաւ են, —ասաց Գալոն:

— Ճակատում էլ են գործերը լաւ, — դարձյալ խոսեց զինկոմը, — մերոնք նեղում են գերմանացիներին: Հիմա կովի վերջը պարզ երևում է:

Զինվորական կոմիսարը լռեց:

Պետունց Գալոն այդ լռության մեջ ինչ որ ծանրություն, ինչ որ տխրություն զգաց:

— Ընկեր զինկոմ, — անհամարձակ դիմեց զինկոմին նա, — չի՛նի՞ թե Հակոբից վաստիւր ա եկել:

— Ո՛չ, ո՛վ ասաց, — դարձաւ զինվորական կոմիսարը, — ընդհակառակը: Հենց երեկ համակ սաացա նրա հրամանատարից: Բանից պարզվում է, որ զորամասը երկար ժամանակ շրջապատման մեջ է եղել: Առաջին շրջանում շկարողանալով ճեղքել թշնամու օղակը և միանալ մեր զորքերին, զորամասը մի կերպ անցել է հակառակորդի թիկունքը և միացել այնտեղ գործող պարտիզանական մի ջոկատի: Ամիսներ շարունակ նրանք դեր-

մանացիների դեմ կռվել են պարտիզանների
հետ միասին։ Հենց որ մեր զորքերն առաջ
են շարժվել, զորամասը նորից միացել է
նրանց ու հիմա դարձյալ շարունակում է իր
գործը։ Այ, զորամասի հրամանատարի նա-
մակը Գևորգյան Հակոբի մասին։ Վաղը,
մյուս օրն էլ հենց կինը ամուսնուց այդպիսի
նամակ կստանա։

Եվ զինվորական կոմիտարը սեղանի վրա-
յից վերցնելով մի ծրար՝ մեկնեց Գալոյին։

— Շատ շնորհակալ ենք, ընկեր զին-
կամ,— ուրախացած ասաց վերջինս և ոտքի
կանգնեց,— շնորհակալ ենք՝ ե՛ս էլ, Սաթո՛ն
էլ, մերո՛նք էլ։ Դու սրանով շատերին ուրա-
խացրիր։ Դե, բարով մնաս, ես գնամ գյուղ,
նամակը Սաթոյին տանեմ։

Պետունց Գալոն շարժվեց դեպի դուռը և
ձեռքը մոտեցրեց նրան։

Իր հետևից նա հանկարծ լսեց զինվորա-
կան կոմիտարի ձայնը։

— Գալո։

Պետունց Գալոն կանգ առավ, ծածկեց կի-
սաբաց դուռը և շրջվելով, նայեց զինկոմիին։

Ջինվորական կոմիսարի հայացքի մեջ նա
տխրութեան շեշտ տեսավ:

Գալոն դանդաղ շարժվեց ասաջ և նստեց
աթոռին:

— Ուրիշ գործ ունե՞ս ինձ հետ, ընկեր
զինկոմ, — ընդհատեց նա անհարմար լռու-
թյունը:

Ջինվորական կոմիսարը ոչինչ չասաց, նա
ձեռքը տարավ դեպի դրասեղանի դարակը
և անտեղից մի ուրիշ ծրար հանեց:

Պետուհեց Գալոն հայացքը իջեցնելով զին-
կոմի դեմքից, գցեց նրա ձեռքին: Սև շրջա-
նակված աչդ ծրարը խեղդող տխրութեամբ
համակեց նրա հոգին:

— Արամիս մասի՞ն աս, — դողաց նրա
ձայնը, — էլ չկա՞ նա:

— Այո՛, — դանդաղ և հուզված խոսեց
զինվորական կոմիսարը, — ընկել է հերոսի
մահով:

— Արամս, — հազիվ արտասանեց Գալոն
աչդ հարազատ, աշխարհում ամենից սիրե-
լի անունը:

Նրա աշքերի մեջ կոմիսարը արցունքի կաթիլներ նկատեց:

Մխիթարական շատ խոսքեր լսելուց հետո, Պետունց Գալոն ոտքի կանգնեց ու թողեց զինվորական կոմիսարիատի շենքը:

Փողոցում շոշափելով գրպանում գտնվող որդուն գրած նամակը, որ էլ պետք չէր լինի ուղարկել, Սոսունց Սեդրակին գրած կտտնառության նախադաս Նգորի նամակը, Պետունց Գալոն որոշեց փոստ չգնալ:

Մի քանի րոպե հետո նա մեն մենակ քայլում էր շրջանային կենտրոնից դեպի դյուլ տանող ճանապարհով:

Մի՞թե երբեք Պետունց Գալոն չպետք է հանգիստ անցներ այդ՝ ուրիշներին ճանձրալի, երկար թվացող ճանապարհը, ձորերը մտնելիս չպետք է լսեր թռչունների ու գետերի երգը, դաշտերում չպետք է տեսներ ծաղիկը, այգիներում՝ պտղավորված ծառերը:

8.

Գյուղ հասնելով, Գալոն անմիջապես դնաց հարևանուհուն՝ Սաթույի մոտ, որ հենց նոր

էր վերադարձել դաշտային աշխատանքից:

— Աչքդ լույս, Ալեքի աղջիկ, — տուն մըտնելով ձայնեց նա, — մարդուցդ լավ խաբար եմ բերել:

— Վայ, — ուրախ ճշաց Սաթուն, — նամակ կա:

— Հա, զինկոմն ա ստացել:

Ու Գալուն նրան մեկնեց շրջանից հետը բերած նամակը:

— Էս Հակոբի հրամանատարն ա գրել: Շուտով նա էլ կգրի:

Հետո նա հարեանուհուն պատմեց Հակոբինց զորամասի մասին զինվորական կոմիտարից լածը:

— Շնորհակալ եմ, Գալո քեռի, շատ շնորհակալ եմ քեզնից, — արտասովախառն ձայնեց Սաթուն, — զինկոմից էլ եմ շնորհակալ: Բոլորիցդ շնորհակալ եմ: Բարով մի էսպիսի խաբար էլ Արամից գա, որ դու էլ ինձ պես ուրախանաս:

Պետուհեց Գալուն լուռ լսում էր հարեանուհուն:

Հետո նա հրաժեշտ տվեց Սաթուխին ու հե-
ռացավ նրա տնից:

Այդտեղից նա դեպի կոլտնտեսավթյան
դրասենյակը շարժվեց. նախագահին ան-
պայման տեսնել էր ուղղում:

Եգորը հենց այնտեղ էր, հաշվետարի հետ
ինչ որ գործով զբաղված:

Գալոն լուռ նստեց նրանց կողքին:

— Եկա՞ր, — առանց հայացքը սեղանի
թղթերից հեռացնելու, հարցրեց Եգորը:

— Հա, եկա:

— Գործերդ վերջացրի՞ր:

— Հա, Գևորգյան Հակոբից էր տեղեկու-
թյուն ստացվել կոմիսարիատում:

— Դրա համա՞ր էին քեզ կանչել, — նորից
հարցրեց Եգորը:

Գալոն լուռ մնաց:

Նրա դեմքի մկանները խաղում էին, կծկը-
վում:

Ինչ որ մի բան դեմ էր առել կոկորդին և
ասես հիմա պետք է խեղդեր նրան:

Դրասենյակում կարծես պակասում էր
օդը:

— Հա, դրա համար էին կանչել, — բառերը ծանրորեն դուրս եկան Պետունց Գալուցի բերնից:

— Ուրախ տեղեկություն բերիր:

— Հա:

Դարձյալ լռություն եղավ:

Կոլտնտեսության նախագահն ու հաշվետարարը լարված շարունակեցին իրենց աշխատանքը:

— Սոսունց Սեդրակին դրած նամակը ետ եմ բերել, — հանկարծ լռությունը խզեց Գալուն:

— Ինչո՞ւ, — զարմացավ Նզոըրը և հայացքը կտրեց սեղանին փռած թղթերից:

— Դեռ մենք իրավունք չունենք գյուղի, կոլխոզի անունից նրան նամակ գրելու, — հանգիստ խոսեց Գալուն, — մենք դեռ դրան արժանի չենք:

Մի րոպե հետո խախտվեց Պետունց Գալուցի հանգստությունը և նրա ձայնը երերաց.

— Էնտեղ մարդիկ արյունով են կռվում գերմանացու հետ: Չէ, Նզո՞ր ջան, մենք դեռ չենք հավասարվել նրանց: Ա՛յ, երբ մեր աշ-

— խառնաքի ձենն էլ ֆրոնտ կհասնի, ինչպիսի
Սոսունց Սեդրակի գործի ձենն ա մեզ հա-
սել, էն վախտը նոր միայն նամակ կգրենք
նրան: Հերոսին՝ հերոսությամբ պիտի պա-
տասխանել, Եգոր ջան:

Գրպանից հանելով ու սեղանին դնելով կոլ-
անտեսության նախադասի գրած նամակը,
Գալոն դանդաղ քայլերով դուրս եկավ դրա-
սենյակից:

Եգորն ու հաշվետարը հարցական հայաց-
քով ուղեկցեցին նրան:

Պետունց Գալոն դանդաղ շարժվեց դեպի
իր տունը:

Արևը վաղուց էր մայր մտել և խավարը
սկսել էր փռվել դաշտերի վրա:

Գալոն տխուր քայլերով անցնում էր գյու-
ղամիջով և նրան թվում էր, թե այդ խավա-
րը իր սրտի վրա էլ է իջնում, իր հոգու, իր
մտքի վրա:

Հասնելով տուն, նա անցավ ներս ու նրս-
տեց առաջին հանդիպած աթոռին:

Խավարը խտանում, հա խտանում էր:

Սենյակում չէր երևում ոչ մի իր:

Այդպէս խաւարեց և իր տան ճրագը:

Թանձրացած խաւարի միջից Գալոն իր անթարթ հայացքը հառել էր դուրս և ինքն էլ շփտեր, թե ո՞ւր էր նայում և ինչո՞ւ:

Ասեա դատարկվել էր աշխարհը, շուրջը, իր հոգին ու սիրտը: Ասեա ամեն ինչ անիմաստ էր դառել ու անբովանդակ:

Այդպէս երկար մնաց նա նստած:

Հետո ոտքի կանգնեց և սենյակից դուրս եկավ:

Իր Արամը էլ չկար, նա երբեք չէր անցնելու այդ շեմքը, դժուղում երբեք չէր երեւալու նրա բարձր հասակը և հայրը երբեք չէր լսելու նրա քաղցր, դուրեկան ձայնը:

Կանգնած բակում Պետունց Գալոն լուռ դիտում էր շուրջը:

Գյուղը կամաց-կամաց քնում էր: Մարում էին պատուհանների փեղկերից երևացող լույսերը:

Լռում էին ձայները. բոլորը հանգստանում են, որ վաղը նոր եռանդով շարունակեն աշխատանքը:

Բայց այս ո՞րտեղից է նրա ականջին

հասնում խոսակցութեան բարձր ձայն, այս
ինչ երեխաներ են, որ հիմա դեռ արթուն են
և ուժեղ ծիծաղում են:

Գալոն ականջ դրեց. ձայները իր հարե-
վանուհու՝ Սաթույի տնից էին գալիս:

Այո՛, այո՛, այդպես էլ պետք է լիներ,
այդ լավ է, շատ լավ է. չէ որ Սաթոն բազ-
մաճակատում գտնվող ամուսնուց այսօր ու-
րախ լուր էր ստացել:

Հիմա Սաթոն, նրա երեխաներն իրենց եր-
ջանիկ են դդում:

Եվ ինչքան ուժեղ էր վառվում հարևանու-
հու տան ճրագը:

Գալոն շրջեց հաշացքը և նորից դեպի սե-
նյակը շարժվեց:

Շեմքում նա մի վայրկյան կանգ առավ:

Արցունքը խեղդում էր նրան:

Նա անցավ ներս:

Ինչքան խիտ էր խավարը սենյակում, ինչ-
քան ծանր:

Նա շարժվեց դեպի սեղանը և առաջ քաշեց
ճրագը:

Դողացող ձեռքով վառեց լուցկին ու մո-
տեցրեց նրան:

Լույսի ուժեղ ալիքը փռվեց սենյակում:

Թո՛ղ, թո՛ղ իր ճրագն էլ վառվի, թո՛ղ Սա-
թույի լուսավոր սենյակի կողքին երբեք խա-
վար չլինի, երբեք շմարի ոչ մեկի ճրագը:

1947 թ.

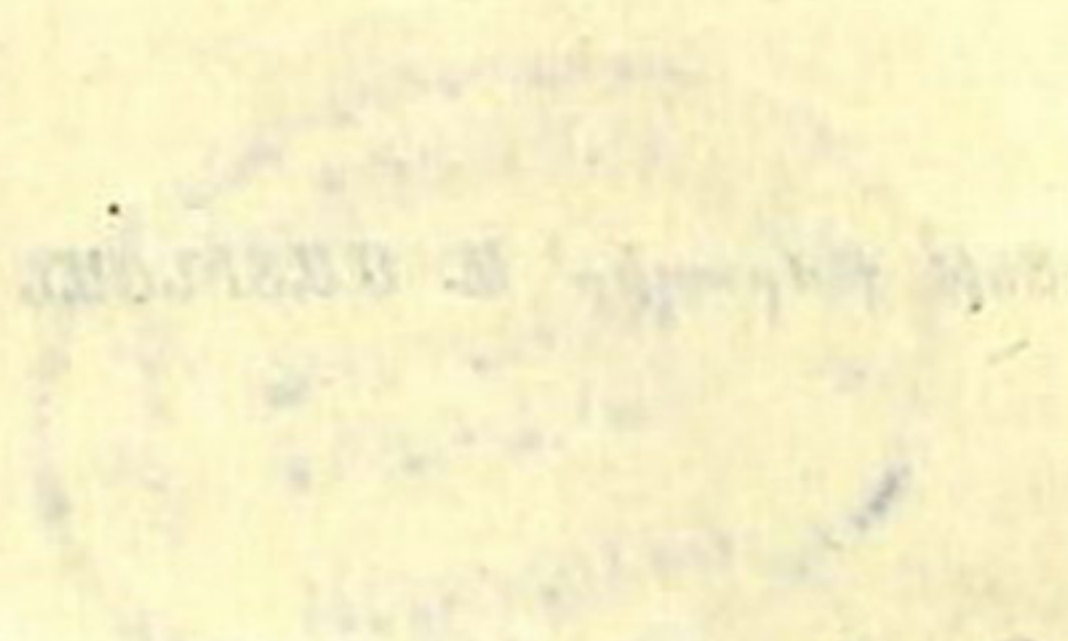

Տեխ. խմբագիր՝ Ա. ՄԱՏԻՆՅԱՆ

ՎՖ 03669 Պատվեր 428. Տիրաժ 4000: Տպ. $2\frac{1}{8}$ մ.
հեղ. 1,1 մամուլ: Հանձնված է տրտադրության
3/X 1947 թ., ստորագրված է տպագրության հա-
մար 5/X թ.

ՀՍՍՌ Մինիստրների Սովետին կից Պոլիգրաֆ. և
Հրատարակչութ. վարչ. № 3 տպարան, Երևան, Ալա-
վերդյան փ. 65:

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a list or index of items.

Handwritten text in the middle section of the page, possibly a continuation of the list or index.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a concluding note or signature.

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0040999

ԳԻՆԸ Զ Ռ.

Չ Չ

A $\frac{\bar{I}}{5244}$